

Hamzaköy formasyonunun Çavda (Baküniyen) Bivalvleri, Gelibolu Yarımadası

Tschauda (Bakunian) Bivalves of Hamzakoy formation, Gelibolu Peninsula

GÜLER TANER, Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü

ÖZ : Çanakkale Boğazı boyunca yayılmakta olan Pliyosen tortulları üzerine Gelibolu ilçesinin kuzeyindeki Hamzaköy'da en belirgin bir şekilde gözlenebilen Kuvaterner tortulları oturmaktadır. Bu tortullar Doğu Paratetisde Ponto-Kaspik Havzaya ait karakteristik, zengin ve çok iyi korunmuş Çavda (Baküniyen) Molluska faunası içermektedir.

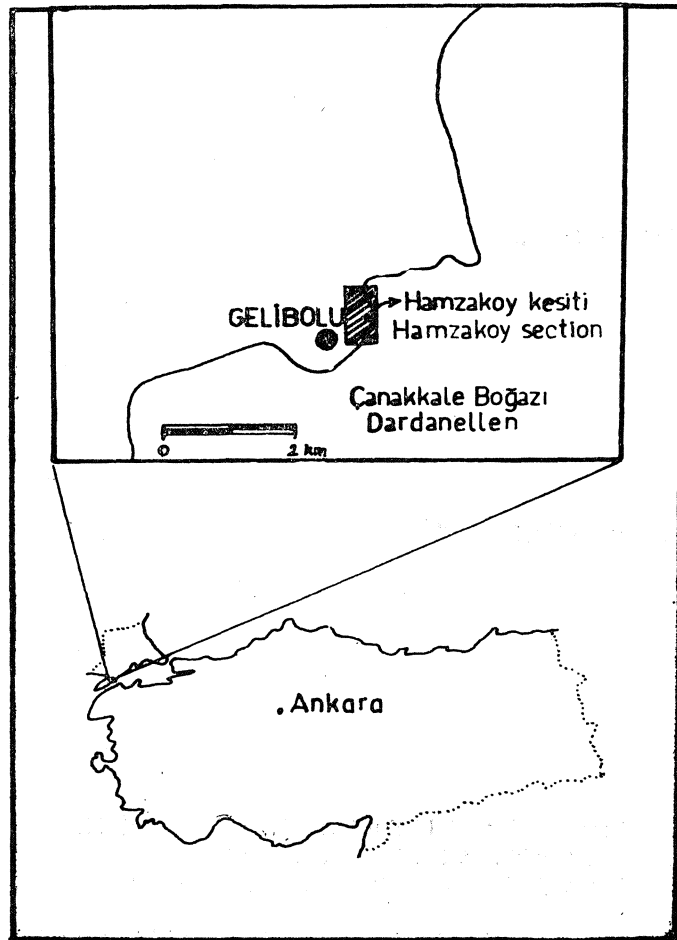
ABSTRACT: Pliocene deposits extending along Dardanelles are overlain by Quaternary sediment which may be best observed in Hamzakoy, north of Gelibolu town. These sediment contain a rich and very well preserved fauna of Tschauda (Bakunian) Mollusc which characterize the Ponto - Caspic basin of Eastern Paratethys.

GİRİŞ

Çanakkale Boğazı boyunca yapılan çalışmalarda Çavda faunasının mevcudiyeti bazı araştırmacılar tarafından da ileri sürülmüştür. Örneğin Pfannestiel (1944), kendi arazi gözlemlerinin yanında Andrussow'unda (1897) fikrini sabul ederek, Gelibolu - Galata köyü tortullarının acısu ortamı fosillerini içerdiğini ve yaşlarının Çavda olabileceğini ileri sürmektedir. Erol-Nuttal (1973), Çanakkale Boğazının bazı deniz Kuvaterner depolarına ait çalışmalarında boğazdaki diğer Kuvaterner bulgularının yanında Gelibolunun kuzeyinde bir Çavda faunasının olduğuna değinmişlerdir. Bu fauna tarafımızdan da Gelibolu ilçesi kuzeyinde Hamzakoy'da en iyi örnekleri ile saptanmıştır (Şekil 1). Çalışmamızın bu bölümünde bivalvlerin paleontoloji* özellikleri sistematik olarak verilecek, faunanın paleocoğrafik yayılımı irdelenerek, bölgenin gerçekten ParatetJs mi, yoksa Tetis bölgesine mi ait olduğu aydınlatılmaya çalışılacaktır.

HAMZAKOY FORMASYONUNUN TANIMI

Yarımadada Neojenin en genç tabakaları olan Romaniyen - Akçakiliyen (Taner, 1982) tortulları üzerine Çavda (Baküniyen) tortulları uyumsuz olarak oturmakta ve 25 m.

Şekil 1 : Yer bulduru haritası

Figure 1 : Location map

kalınlıktaki çakıltaşı ve koyu sarı renkli, iri taneli kumtaşlarından oluşmaktadır. Gelibolu ilçesi bu çökeller üzerinde kurulmuş durumdadır. Yerleşim alanı içinde bulunması nedeniyle çakıltaşı ve kumtaşların dokanağı iyird edilememektedir. Ancak kumtaşların fosil içermesine karşın çakıltaşlarda fosil bulunamamıştır (Şekil 2).

En güzel örneğini Hamzakoy Körfezinde saptadığımız bu çökelleri Hamzakoy formasyonu olarak teklif ediyoruz.

SİSTEM SYSTEM	SERİ SERIE	KAT STAGE	AS KAT SUB-STAGE	FORMASYON FORMATION	KALINLIK THICKNESS	LİTOLOJİ LITHOLOGY	PALEONTOLOJİ PALEONTOLOGY
KUVATERNER QUATERNARY	PLEYİSTOSEN PLEISTOCENE	ÇAVDA (BAKÜNİYEN) TSCHAUDA (BACUNIAN)		HAMZAKOY FORMASYONU	25 m.	Koyu renkli kumtaşı Dark yellow sand stone Çakıl taşı Pebbles stone	-D.(D.) crassa crassa -D.(D.) crassa baericrassa -D.(D.) crassa naliwkini -D.(D.) crassa parvula -C.(C.) edule -C.(V.) gibba -D.(D.) polymorpha -D.(D.) restriformis pontocaspia
PLİYOSEN PLIOCENE							

ÖLÇEK 0 2 4 m
SCALE

Şekil 2 : Hamzakoy formasyonunun dikme kesiti

Figure 2 : Columnar section of the Hamzakoy formation

SİSTEMATİK PALEONTOLOJİ

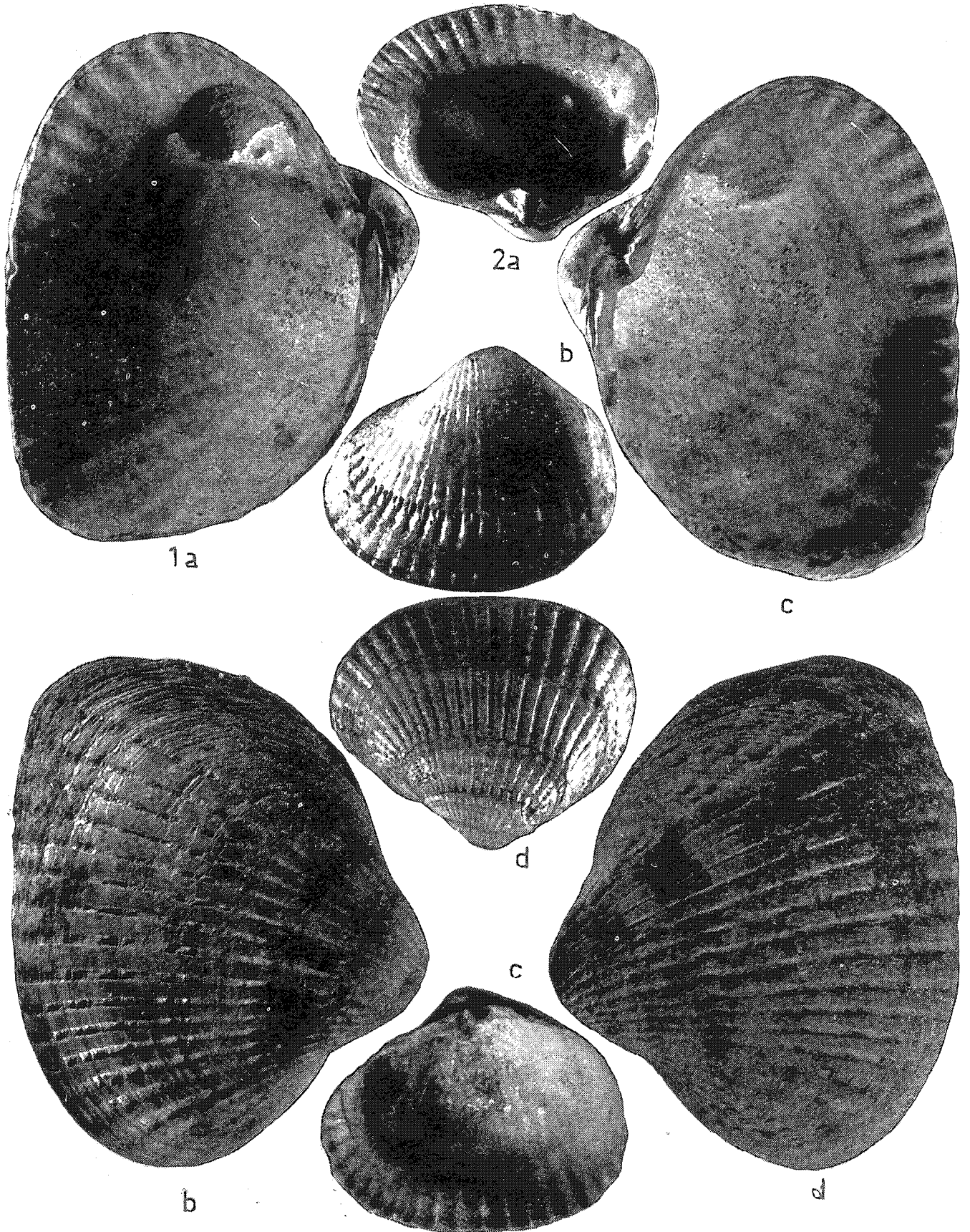
- Sınıf : *Bivalvia* Linné, 1758
 Altsınıf : *Heterodonta* Neumayr, 1856
 Ordo : *Veneroida* Adams ve Adams, 1856
 Üstfamilya : *Cardiacea* Lamarck, 1809
 Familya : *Cardiidae* Lamarck, 1809
 Altfamilya : *Didacniinae* Eberzin, 1962
 Cins : *Didacna* Eichwald, 1842
 Altçins : *Didacna* Eberzin, 1962

Didacna (Didacna) crassa (Eichwald, 1841).
(Levha I, Şekil 1a, b, c, d)

1841 — *Didacna crassa* (Eichwald, s. 218, levha XXXIX, şekil 6a - b.

1963 — *Didacna crassa* (Eichwald), Neveeskaja, s. 73

LEHVA III

Şekil 1a, b, c, d : **Didacna (Didacna) crassa parvula** (Nalivkin, 1915) X 3,5

Şekil 2a, b: **Cardium, (Cerastoderma) edule** Linne', 1758 X 2

Şekil 3a, b, c, d : **Corbula (Varicorbula) gibba** (Olivi, 1792) X 4

Şekil 4a, b, c, d : **Dreissena (Dreissena) rostriformis pontocaspia** (Andrussow, 1897) X 5

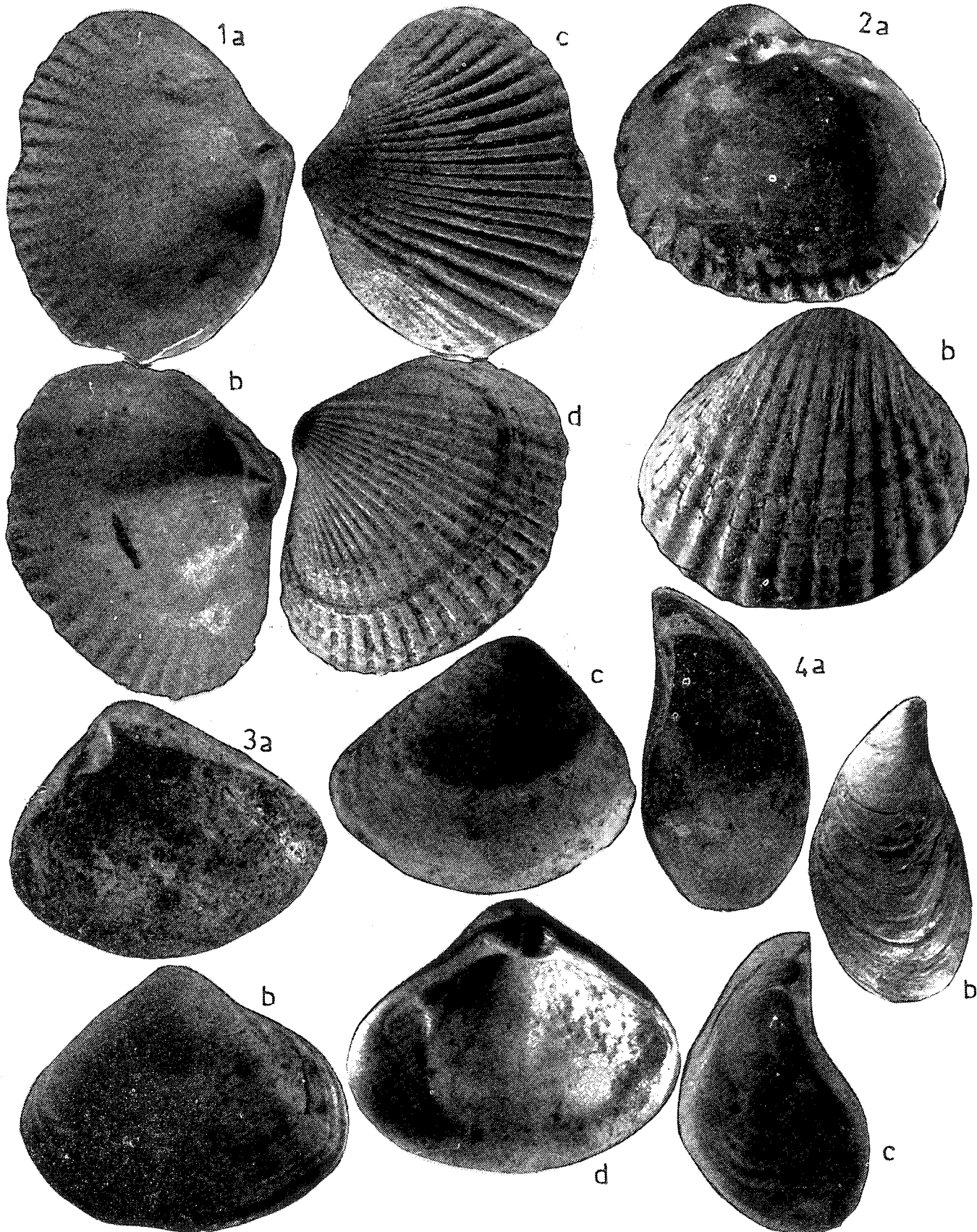
PLATE III

Figure 1a, b, c, d : **Didacna (Didacna) crassa parvula** (Nalivkin, 1915) X 3,5

Figure 2a, b : **Cardium (Cerastoderma) edule** Linne', 1758 X 2

Figure 3a, b, c, d : **Corbula (Varicorbula) gibba** (Olivi, 1792) X 4

Figure 4a, b, c, d : **Dreissena (Dreissena) rostriformis pontocaspia** (Andrussow, 1897) X 3

LEHVA III

Şekil 1a, b, c, d : **Didacna (Didacna) crassa parvula** (Nalivkin, 1915) X 3,5

Şekil 2a, b : **Cardium, (Cerastoderma) edule** Linne', 1758 X 2

Şekil 3a, b, c, d : **Corbula (Varicorbula) gibba** (Olivi, 1792) X 4

Şekil 4a, b, c, d : **Dreissena (Dreissena) rostriformis pontocaspia** (Andrussow, 1897) X 3

PLATE III

Figure 1a, b, c, d : **Didacna (Didacna) crassa parvula** (Nalivkin, 1915) X 3,5

Figure 2a, b : **Cardium (Cerastoderma) edule** Linne', 1758 X 2

Figure 3a, b, c, d : **Corbula (Varicorbula) gibba** (Olivi, 1792) X 4

Figure 4a, b, c, d : **Dreissena (Dreissena) rostriformis pontocaspia** (Andrussow, 1897) X 3

Tanımlama. Oldukça kalın olan kavkı asimetrik ve çevresi üçgen şeklindedir. Tepe açısı 110° -130° dir. Çengel kavkının ön tarafında yer alır ve geniş bir çıkıntı halindedir, ön kenar yuvarlaktır ve gerek kardinal gerekse paleal kenar ile hafif yuvarlanarak birleşir. Lunular kenar içbükeydir. Paleal kenar çok az dışbükey ve dişlidir. Arka kenar hafif dışbükey veyahut düzgün olarak eğiktir, paleal kenar ile düz bir açı yaparak birleşir. Kenet sahası çok kuvvetli gelişmiş olup sağ kavkı keneti büyük piramid şeklinde bir arka kardinal ve önde yüksek bir ön kardinal diş ile aralarında üçgen şeklinde bir diş çukurundan oluşur. Sol kavkı keneti çıkıntı halinde bir kardinal diş ve onun iki yanında iki diş çukuru şeklinde gelişmiştir. Kavkının iç yüzünde paleal çizgiye kadar kotların izleri oldukça belirgin olarak görülür. Ön kas izi yarım daire şeklinde ve arka kas izine nazaran derindir. Ligaman sahası oldukça kalın ve uzundur. Kavkı üzeri çengelden itibaren yelpaze gibi açılarak paleal kenara ulaşan oluklarla ve konsantrik büyüme çizgileri ile kaplıdır. Bu kotlardan çengelden arka uca uzanan en sonuncusu genişleyerek karen görünümünü almıştır. Arkasında kalan kabuk parçası dik ve yassı olarak inmektedir. Kotların sayısı sırt tarafta 25-30 olup dar kot aralıkları ile ayrılmışlardır. Kavkının arka kısmında ise az belirgin 5 - 8 kot daha mevcuttur.

Benzerlik ve ayrıcalıklar. Viyana Naturhistorisches Museum'da Davidaşvili'ye ait Sovyetler Birliğinden gönderilmiş olan koleksiyondaki *Didacna crassa* ile karşılaştırılarak saptanmış olan bu alt tür diğer alt türlerden, kavkının uzunluğu, arka parçasının bükümü ve bu kısmın dik ve dar olarak devam etmesiyle ayrıcalık gösterir.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür Hazar Denizi kıyısında Baküniyen katma özgüdür.

Boyutlar. Uzunluk 5,5 cm., yükseklik 4,3 cm., kalınlık 3,2 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen).

Didacna (Didacna) crassa baericrassa (Pavlov, 1925)

(Levha II, Şekil 2a, b, c, d).

1925 — *Cardium baeri - crassum* Pavlov, s. 215, levha VIII, şekil 30.

1963 — *Didacna crassa baericrassa* (Pavlov), Nevesskaja, s. 75, levha XI, şekil 10 -15.

Tanımlama. Kavkı orta derecede büyük, çevresi oval, şişkin ve asimetriktir. Yine yuvarlak olarak paleal ve kardinal kenar ile birleşir. Küçük olan çengel kavkının Ortasında yer almaktadır ve biraz öne dönüktür. Kenet sistemi iyi gelişmiştir. Sağ kavkıda arkadaki az gelişmiş, üçgen şeklinde iki küçük kardinal diş ve aralarında bir diş çukuru görülür. Yan dişler ön ve arkada olmak üzere daima bu* lunur. Sağ kavkı kenetinde yukarıya doğru sivrilmiş bir kardinal diş ve onun önünde az derin, arkasında üçgen şeklinde derince iki diş çukuru yer almaktadır. Kavkının iç yüzünde paleal çizginin altına kadar dıştaki kot ve aralıklarının izleri görülür. Ön kas izi arkadakine oranla daha derindir. Kavkı yüzeyi genellikle 25-27 adet belirgin kollarla kaplı olup bunlar çengelden çevreye kadar yelpaze şeklinde

açılarak uzanırlar. Kotlar basıktır ve hemen hemen kendilerinden 1,5 kez daha dar olan kot aralıkları ile ayrılmışlardır. Arka taraftaki kotlar daha sık ve incedir.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür Karadeniz kıyısında Kerç Yarımadasında ve Hazar Denizi kıyılarında Baküniyen katma özgüdür.

Boyutlar. Uzunluk 2,0 cm., yükseklik 1,6 cm., kalınlık 1,2 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzaköy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

Didacna (Didacna) crassa nalivkini Wassoewitsch, 1929

(Levha II, Şekil la, b, c, d)

1929 — *Didacna crassa nalivkini* Wassoewitsch, s. 727, levha XLVIII şekil 8.

1958 — *Didacna crassa nalivkini* Wassoewitsch, Nevesskaja, s. 37 levha VII, şekil 3 - 7.

Tanımlama. Kavkı çevresi yuvarlak üçgen. Ön ve arka kavkı parçaları birbirine eşit değildir. Tepe açısı 100°-125° Ön kenar kısa yuvarlaktır ve dişli paleal kenar ile yuvarlanarak birleşir. Paleal kenar arka kenar ile dike yakın bir açı meydana getirir. Kardinal kenar uzamış ve çok az kıvrık yay şeklindeki arka kenar ile düz veya hafif kıvrılarak birleşmiştir. Şişkin ve çok çıkık olan çengel ön kenarda yer alır ve çok az öne doğru kıvrıktır. Sağ kavkı kenetinde iki kardinal diş bulunmakta olup bunlardan arkadaki çok iyi gelişmiştir. Aralarındaki üçgen şeklindeki diş çukuru oldukça derindir. Sol kavkı keneti, çengel altında kaşık şeklinde, aşağı doğru dik olarak inerek büyükçe bir üçgen şekline dönüşen tek bir kardinal diş ve ön ve arkasında iki diş çukurundan oluşur. Kavkı yüzeyi 23-34 (ortalama 28-30) çengelden itibaren paleal kenara doğru yelpaze şeklinde açılarak uzanan kotlarla kaplıdır. Sırt taraftaki kotların sayısı 18 - 26 olup bunlar kendilerinden iki defa daha dar olan kot aralıkları ile ayrılmışlardır. Kavkının arka tarafındaki kotlar ise genellikle daha ince ve daha az belirgindir.

Benzerlik ve Ayrıcalıklar. Bu alt tür *Didacna (D.) crassa crassa*-dan üçgenimsi oval kavkı şekli, küt ve orta derecede gelişmiş olması, arka parçasının onda olduğu gibi kanat gibi bir biçim almaması ile ayrıcalık gösterir.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür Karadeniz kıyısında Kerç, Hazar Denizi kıyısında Apşeron Yarımadası ve Türkmenistanda yayılım göstermiş olup Baküniyen katma özgüdür.

Boyutlar. Uzunluk, 5,0 cm., yükseklik 3,7 cm., kalınlık 3,2 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

Didacna (Didacna) crassa parvula (Nalivkin, 1915)

(Levha III, Şekil la, b, c, d)..

1915 — *Didacna parvula* Nalivkin, s. 27, levha I, şekil 1-3, 5-6.

1958 — *Didacna crassa parvula* Nalivkin. Nevesskaja, s. 33, levha VI, şekil 1 -16.

Tanımlama. Kavkı orta derecede büyük, ince, çevresi genişçe oval ve asimetriktir. Çok küçük olan çengel tepede hemen hemen ortada yer alır. Ön kenar uzamış yuvarlak olup paleal kenar ile dar bir şekilde kıvrılarak birleşir. Arka kenar daha kısadır, genişçe yuvarlandıktan sonra dik bir açı meydana getirerek paleal kenar ile birleşir. Kenet sahası küçük, dişler büyük değil fakat iyi gelişmiştir. Sol kavkıda bir kardinal diş, sağ kavkıda iki kardinal diş ve iki gerilemiş yan diş bulunur. Kavkının iç yüzünde paleal çizgiye kadar gelen derin kot ve aralıklarının izleri görülür. Ön kas izi arkadakine nazaran daha derindir. Kavkı yüzeyi yassı, çengelden çevreye kadar yelpaze şeklinde açılarak uzanan kotlarla süslüdür. Kavkının ön tarafındaki kot sayısı 18-27 (ortalama 21), arka taraftaki sayısı 4-8 (ortalama 6) dir. Dar kot aralıkları ile ayrılmış olan kotlar karene yak*laşırken yavaş yavaş genişlerler. Karen küttür, arkasında kalan kavkı parçası hızla dik olarak iner.

Benzerlik ve Ayrıcalıklar. Tarifi verilen tüm çalışmalara uygunluk göstermektedir.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür Hazar Denizi kıyısında Baküniyen katında bilinmektedir.

Boyutlar. Uzunluk 1,8 cm, yükseklik 1,4 cm., kalınlık 0,8 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen).

Altfamilya : Adacninae Eichwald, 1838

Cins : Adacna Eichwald, 1838

Adacna sp.

Tanımlama. Çok iyi korunmuş haldeki Cardiidae familyasına ait cins ve türlerin yanında Adacna cinsine ait birkaç kavkıya da sahibiz. Fakat bunlar kırık ve iyi korunmamış durumda olduklarından tür olarak saptanamamıştır. Kavkuları çok ince ve gevrek, çevreleri elips şeklindedir. Ön ve arka kenarları oval olup yuvarlaklaşarak arka kenar ile birleşirler. Çengel çok küçük ve ortaya dönüktür, hemen hemen kavkının tam ortasında yer alır. İyi korunmuş sadece iki adet sahip olduğumuz sol kavkı keneti dar bir sahada küçük, kendini biraz belli edebilen bir kardinal dişçikten oluşur. Ligaman haricidir. Kavkı üzeri çengelden itibaren yelpaze şeklinde açılarak ilerleyen kotlarla kaplıdır. Bunlar yassı ve geniş olup dar kot aralıkları ile ayrılmışlardır.

Benzerlik ve Ayrıcalıklar. Bütün bu özellikler elimizdeki sol kavkıda saptanmıştır. Sağ kavkıya sahip olamadığımız için hiç bir tür ile bağlantı kurulamamıştır. Hazar Denizine ait Adacna türleri ile karşılaştırılmış Adacna (*Adacna*) vitrea (Eichwald) den kavkı çevresi, düz ve çentikli paleal kenarı ile (Neveşkaja, 1958, s. 147, levha IX, şekil 19-22), Adacna (*Hyparis*) plicata (Eichwald) den yassı ve basık kotları ile ayrıcalık gösterir (Neveşkaja 1953, s. 50, levha IX, şekil 9 -14).

Boyutlar. Uzunluk 3,8 cm., yükseklik 3,0 cm., kalınlık, 2,0 eni.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

Altfamilya : Laevicardiinae Keen, 1930

Cins : *Cardium* Linné, 1758

Altcins : *Cerastoderma* Poli, 1795

Cardium (*Cerastoderma*) edule Linné, 1758 (Levha III, Şekil 2a, b)

1758 — *Cardium* edule Linné, s. 681

1958 — *Cardium* (*Cerastoderma*) edule Linné, Neveşkaja, s. 52. levha IX, şekil 23 - 27.

Tanımlama. Kalın ve şişkin olan kavkının çevresi yuvarlak - elips şeklindedir. Çengel ön yarıda yer almaktadır ve öne doğru kıvrıktır. Ön kenar kısa ve yuvarlak olup düzenli olarak yuvarlanarak paleal kenar ile birleşir. Arka kenar kardinal kenardan daha eğik olarak devam eder ve hafifçe yuvarlanarak paleal kenar ile birleşir. Kenet sahası kardiorittir. Kardinal dişler çok büyük olmayıp özellikle 3a ve 4b biraz küçülmüşlerdir. Kavkı yüzeyi 20 - 22 adet radial kotlarla kaplıdır. Ön taraf kotları tamamen düzdür ve dar kot aralıkları ile ayrılmışlardır. Arka taraf kot aralıkları ise daha geniştir, biraz çıkık ve yuvarlakçadırlar. Her iki kas izi de eşit derinliktedir.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür çok geniş bir yayılım göstermektedir. Avrupa'da Miyosenden Pleyistoseneye kadar ve güncel olarak Akdeniz sahillerinde; Karadeniz sahillerinde Kuvaterner tortullarında çok bol olarak bulunur.

Boyutlar. Uzunluk 2,2 cm, yükseklik 2,0 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen).

Ördo : *Myoida* Stoliczka, 1870

Altordo : *Myina* Stoliczka, 1870

Üstfamilya : *Myacea* Lamarck, 1918

Familya : *Corbulidae* Lamarck, 1818

Altfamilya : *Corbulinae* Gray, 1823

Cins : *Corbula* Bruguiere, 1797

Altcins : *Varicorbula* Grant ve Gale, 1931

Corbula (*Varicorbula*) gibba (Olivi, 1792)

(Levha III, Şekil 3a, b, c, d)

1792 — *Corbula* gibba Olivi, s. 101

1963.— *Corbula* (*Varicorbula*) gibba Olivi, Neveşkaja, s. 129. levha XXV, şekil 10 -17.

Tanımlama. Kavkı çevresi hemen hemen üçgen şeklindedir. İki kapak birbirine eşit değildir. Sağ kapak daha yüksek ve daha çok diş büyü olup arka kısmı biraz yassılaşmıştır. Kavkının ön ve arka parçaları asimetriktir. Çengel öne doğru dönük, bazen hemen kavkının tam ortasında yer almaktadır. Sol kavkı çengeli ise küçük ve daha az çıkıntı meydana getirir. Kavkının arka kısmı çok az belirgin, yuvarlak bir karen ile bölünmüştür. Sağ kavkının üzerinde konsantrik lameliler, sol kavkı üzerinde ise sadece büyüme çizgileri görülür. Sağ kavkı kenet sistemi bir tane öne doğru çıkık kardinal dişten oluşur ve arkasında derin bir ligaman çukuru yer alır. Sol kavkı keneti chondrophor de-

nilen çukurluk ve onun arkasında iki yan dış şeklinde gelişmiştir. Arkada da ligaman çıkıntısı yer alır. Kas izleri yuvarlak ve eşit derinliktedir. Manto çizgisi çok küçük sınıslıdır.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür İtalya'da Pleyistosende, Hazar Denizi kıyılarında Baküniyen katında görülür.

Boyutlar. Yükseklik 1,3 cm., uzunluk 1,62 cm.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

Üstfamilya : Dreissenacea Gray, 1840

Familya : Dreissenidae Gray, 1840

Cins : Dreissena Beneden, 1835

Dreissena (Dreissena) polymorpha (Pallas, 1771)
(Levha I, Şekil 2a, b)

1771 — Mytilus polymorpha Pallas, s. 478

1966 — Dreissensia polymorpha pallas - pallas, Hangau, levha, XI, şekil 2.

Tanımlama. Kavkı ince, çevresi üçgen şeklindedir. Çengel küçük sivri, ön kenar dış bükey, arka kenar hafif içbükeydir. Karın kenarı önde biraz içbükey olup daha sonra düz ilerleyerek kıvrılır ve arka kenar ile birleşir. Karın ve ön kenar arasındaki açı 50° dir. Karen sadece kavkının çengel bölgesinde belirgin olup daha sonra yuvarlaklaşarak arka tarafta kaybolur. Orta kısmı kabarık olan kavkının yüzeyi az belirgin büyüme çizgileri ile kaplıdır.

Benzerlik ve Ayrıcalıklar. Romanya'nın Boceni Bölgesinden toplanan örnekler ile Bükreş Jeoloji Müzesinde karşılaştırılarak tayin edilen örneklerimiz büyük varyasyon göstermesine karşılık Stefanescu, 1896, (s. 72, levha 7, şekil 1-6) Andrussow, 1897, (s. 25, levha 18, şekil 24-50); Wenz, 1942, (s. 118, levha 60, şekil 622-625) in resim ve tariflerine uygunluk göstermektedir. Ancak bizim örneklerimiz Wenz'in bahsettiği gibi kahverengi zikzak çizgilerle kaplı değildir. Çok iyi korunmuş olarak Baküniyen tortullarında Kaspik Havza örneklerine uygunluk gösteren (Nalivkin, 1915; Nevesskaja, 1963) bu örneklerimizin yanında, Romaniyen - Akçakiliyen katında bol olarak Dreissena (D.) polymorpha türü bulunmaktadır.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılımı. Tür Pliyosen serisi içerisinde Paratetis Havzalarında, özellikle Romanya ve Sovyetler Birliğinde çok gelişme göstermiştir. Karadeniz ve Hazar Denizi kıyılarında Baküniyen tortullarında bulunmakta olup güncel formlarına da çok bol olarak rastlanır.

Bulunduğu Yer ve Stratigrafik Düzey. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

Dreissena (Dreissena) rostriformis pontocaspia (Andrussow, 1897) (Levha III, Şekil 4a, b, c)

1897 — Dreissensia Tschaudae var. pontocaspia Andrussow, s. 294 levha IX, şekil 27 - 32.

1963 — Dreissena rostriformis pontocaspia (Andrussow), Nevesskaja, s. 127, levha XXIV, şekil 6 - 8.

Tanımlama. Kavkı uzamış, üçgen şeklindedir. Kapaklar eşit değildir, sağ kapak daha çok dış bükey olup oldukça kalındır. Ön kenar bissüs oyununun çok iyi gelişmiş olması nedeniyle «S» formunda bir şekil almıştır. Çengel çok kuvvetli bir şekilde öne dönüktür. Çengel civarında belirgin olan karen kıvrılarak sırtta doğru ilerler, burada yassılaştır ve daha sonra tamamen kaybolur. Kabuğun dış yüzü kaim büyüme çizgileri ile kaplıdır.

Paleocoğrafik ve Stratigrafik Yayılım. Tür Hazar Denizi kıyılarında Baküniyen sedimanlarına özgüdür.

Boyutlar. En büyük : Genişlik 2 cm., yükseklik 3 cm.

En küçük : Genişlik 0,9 cm., yükseklik 1,5 cm.

Bulunduğu Yer Stratigrafik Düzeyi. Hamzakoy formasyonu, Çavda (Baküniyen)

SONUÇLAR

Bol ve iyi korunmuş olan fosil örneklerimiz Paratetis sahasında Ponto - Kaspik Havzasının tipik denizel Çavda (Baküniyen) faunasıdır. Aynı zaman aralıklarını belirten Pontik Havzanın Çavda ve Kaspik Havzanın Baküniyen katları o bölgelerde iki alt kata ayrılmış durumdadır. Bizim havzamızda ise böyle bir ayırma gitmek mümkün olamamıştır. Kaspik Havzada Baküniyenden önce Apşeroniyen ve ondan da önce yaygın olan Akçakiliyen katı çok belirgin olarak yaygın olmakla beraber (Taner, 1982) Apşeroniyen tabakaları mevcut değildir. Havzada bu esnada bir regresyon, daha sonrada bir transgresyon ile Baküniyen faunasının buraya kadar geldiği bir gerçektir. Sovyetler Birliğinde şimdiye kadar yapılan çalışmalarda Çavda ve Baküniyen fauna topluluğunda bir ayrıcalığın olmadığı görülmektedir (Federov, 1977). Pontik Havzaya yakınlığı nedeniyle Çavda esas alınmak suretiyle Baküniyenin ona eşitliği esasına dayanarak, aynı faunayı içeren Gelibolu Havzasının Hamzakoy Formasyonunun yaşını Çavda (Baküniyen) olarak *V.D.* bul ediyoruz.

KATKI BELİRLEME

Fosil örneklerimizin tayinlerini yaparken benzer diğer ülkelerin koleksiyonları ile karşılaştırma ve kütüphanelerinden faydalanma olanağını veren Viyana Üniversitesi Paleontoloji Enstitüsünden Prof. Dr. A. Papp ve Prof. Dr. F. Steininger ile Naturhistorisches Museum'dan Dr. O. Senni ve çalışmalarında bana yardımcı olan Yrd. Doç. Dr. A. Taner'e en derin teşekkürlerimi sunarım.

DEĞİNİLEN BELGELER

Andrussow, N., 1897, Fossile und lebende Dreissenidae Eurasiens : Ext. des Trav. de la Soc. Nat. de St. Géol. et de Min., Vol. XXV.

Eichwald, E., 1841, Fauna Caspio - Caucasia, Petropoli : Nouv. Mém. de la Soc. des Natural. Tom. VII, 1 - 83.

Erol, O. ve Nuttal, C.P., 1973, Çanakkale Yöresinin bazı denizel Kuvaterner depoları : Coğrafya Araştırma Dergisi. Sayı 5 - 6.

- Federov, P.V., 1977, Correlation schema of the Pleistocene of the Pontocaspian, Mediterranean and Russian plain. Xth Inqua Congress, 134.
- Hangău, E., 1966, Studiul Stratigraphic al Pliocenului Dintre Vaile Telejen și Prahova : Rep. Soc. Romania Inst. Geol. Studn Tehnica și Economice, Seria J., Nr. 2.
- Linne, 1758, Systema Naturae : Ed. X, Vol. I, Laurentii Salvii, Holmiae, 823 s.
- Nalivkin, D., 1915, Die Mollusken des Berges Bakustufe : Mém. du Com. Géol. Nouvelle s&rie. Livrasion 116.
- Neveeskaja, L.A., 1958, Quatazeitliche marine Mollusken Turkmenien : Akad. Wiss. USSR. Paleon. Inst. Bd. 65.
- Neveeskaja, L.A., 1963, Bestimmungstabelle zweiklappiger Mollusken mariner Quartärsedimente des Schwarzmeerbeckens : Akad. der Wissen. USSR, Arbeit d. Paleon. Inst. Bd. 96.
- Olivi, G., 1792, Zoologica adriatica : 334 s, tav. 9.
- Pallas, 1771, Reise Russische Reichalt : 1, Bulletin, 478 s.
- Pavlov, A.P., 1925, Dépôts néogènes et quaternaires de FEuro pa m^ridionale et orientate : M6m.de la Soc. G6ol. Livrasion, 5.
- Pfannestiel, M., 1944, Die diluvialen Entwicklungsstadien und die Urgeschichte von Dardanelles Marmoramede und Bosphorus : Geologischen Rundschau, Bd. XXXIV, Heft 7/8, 343-424.
- Stefanescu, S., 1896, Terrains Tertiaires de Roumanie Faune*» Sarmatique, Pontique et Levantine : Mém. Soc. Géol. Franc. Tom. VI, Nr. 15.
- Taner, G., 1982, Die Molluskenfauna und pliozäne Stratigraphie des Halbinsel - Gelibolu : Comminications de la Fac, des Sciences de FUniversitf d'Ankara, CI Geol. T. 25. s.
- Wassoewitch, N., 1929, Notes paléontologique sur les dépôts pliocenes et posttertiaires de la presquile de Taman: Bull, du Comité G6ol. Bd. XLVTI.
- Wenz, W., 1942, Die Mollusken des Pliozâns der rumanischo Erdol - Gebiete : Senkenbergiana Bd. 24, Num. 1 -6, 293 s.
- Yazının geliş tarihi: Eylöl 1982
- Yayıma verildiđi tarih: Temmuz 1983.